

МАМЛАКАТИМИЗНИНГ ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ ИЖТИМОЙ ФАОЛИЯТИНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШДАГИ ИШТИРОКИ

Байисбаев Жавлон Нурланович

Тошкент давлат иқтисодиёт университети таянч докторанти

Аннотация. Ушбу мақолада мамлакатимизда тадбиркорлик субъектларини фаолиятини қўллаб-қувватлаш, тадбиркорлик субъектларининг ижтимоий фаоллиги тушунчаси, тадбиркорларнинг ижтимоий фаоллигини оширишдаги муаммолари, ижтимоий муҳит ҳақида батафсил тўхталиб ўтилган. Мамлакатимизда тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш йўллари орқали, ижтимоий фаолликни оширишга доир қарашлар ва йўналишлар ўрганилган. Тадбиркорларнинг ижтимоий фаолиятини ошириш механизмлари таклиф этилган.

Калит сўзлар. тадбиркорлик, ижтимоий фаолият, давлат, сиёсат, жамият, иқтисод, психология, тараққиёт, ривожлантириш, корхона, ижтимоий муаммолар, кредитлаш.

УЧАСТИЕ НАШЕЙ СТРАНЫ В ПОДДЕРЖКЕ СОЦИАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СУБЪЕКТОВ

Байисбаев Джавлон Нурланович

Базовый докторант Ташкентского государственного экономического университета

Аннотация. В данной статье подробно рассматривается поддержка деятельности хозяйствующих субъектов в нашей стране, концепция социальной активности хозяйствующих субъектов, проблемы предпринимателей в повышении их социальной активности, социальная среда. Через пути развития предпринимательской деятельности в нашей стране были изучены взгляды и направления по повышению социальной активности. Предложены механизмы повышения социальной активности предпринимателей.

Ключевые слова. предпринимательство, социальная деятельность, государство, политика, общество, экономика, психология, развитие, девелопмент, предприятие, социальные проблемы, кредитование.

PARTICIPATION OF OUR COUNTRY IN SUPPORTING THE SOCIAL ACTIVITIES OF BUSINESS ENTITIES

Bayisbayev Javlon Nurlanovich

Base doctoral student of Tashkent State University of Economics

Abstract. This article discusses in detail the support of the activities of business entities in our country, the concept of social activity of business entities, the problems of entrepreneurs in increasing their social activity, the social environment. Through the ways of developing entrepreneurial activity in our country, views and directions on increasing social activity have been studied. Mechanisms for increasing the social activity of entrepreneurs have been proposed.

Keywords. entrepreneurship, social activities, state, politics, society, economics, psychology, development, development, enterprise, social problems, lending.

Кириш:

Ўзбекистонда тадбиркорлик жамиятининг ижтимоий-иқтисодий муносабатлари мужасамлашган, яққол намоён бўладиган ҳамда тез ривожланиб бораётган ва ҳаракатчан соҳасига айланиб бормоқда. Мамлакатда бозор муносабатларининг шаклланиши ва иқтисодий тараққиётида унинг ўрни ва роли тобора сезиларли тус олиб бормоқда.

XX асрда тадбиркорликни илмий-амалий таҳлил қилишда янги Австрия мактаби атоқли вакили бўлган У.Шумпетер катта роль ўйнайди. У тадбиркорликнинг ижтимоий фаолиятини ҳаракатчан иқтисодий жараёндаги ролини, унинг яратувчанлик функциясини аниқлайди, тадбиркорнинг психологик қиёфасини чизади. Унга кўра, тадбиркор иқтисодиётни

ҳаракатлантирувчи асосий кучдир. Тадбиркорликка айрим ҳолларда ўз-ўзидан мавжуд бўлган йўналиш деб, эътиборсизлик билан қарашларни танқид қилиб, тадбиркорликги бўлмаган иқтисодиётни тасаввур қилиб кўришни тавсия этади. У тадбиркорнинг ижтимоий фаолиятини асосан энергияси, иродаси, интилиши инвестиция сиклини ҳаракатга келтиради, техникавий тараққиётнинг юқори чўққисига кўтарилишига имкон яратади, инқирозга учраган иқтисодиётни қайта жонлантиради ва тиклайди деб эътироф этади.

Шумпетер тадбиркорликни ижтимоий фаолиятининг мақсадлари, тадбиркорнинг интилиш сабабларини ўрганиб, унинг психологик қиёфасини қуйидагича ифодалайди[1]:

1) ҳақиқий тадбиркорда ҳукмронлик қилиш, эгалик қилишга интилиш моддий фаровонликка эришишдан ҳам кучлироқ ривожланган бўлади;

2) ирода тадбиркорни ғалабага етаклайди, фойда эса унинг учун муваффақият барометри бўлиб хизмат қилади;

3) ҳақиқий тадбиркор ижод ва яратишга интилади ва у бу билан қувончини ҳис қилади деб келтириб ўтган.

Ўзбекистонда тадбиркорлик учун зарур бўлган шарт-шароитлар яратилган, мавжуд объектив шарт-шароитлар етарли: мамлакатдаги табиий бойликлар, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси, энергия, ер, сув, меҳнат ва бошқа ресурслар тадбиркорликни хомашё, ёқилғи-энергия ва бошқа керакли материаллар билан тўлиқ таъминлашга қодир, иқлими ҳам тадбиркорлик учун қулай. Тадбиркорликка ижтимоий фаолиятни амалга ошириш ва ривожлантириш учун жамият томонидан ҳам қулай шарт-шароитлар яратилган: тадбиркорликка оид қонунчилик шаклланган ва тадбиркорлар фойдасига такомиллаштириб борилмоқда, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш сиёсати амал қилиб келмоқда, мазкур сиёсатнинг самарадорлигини ошириш мақсадида тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш Давлат дастури қабул қилинган, махсус давлат органлари ва нодавлат ташкилотлари тузилган, тадбиркорлик субъектлари учун бир қатор имтиёзлар белгиланган, уларнинг эркин ва мустақил фаолият юритишлари, ҳуқуқлари ва мол-мулклари кафолатланган ва ҳоказо. Бундай имкониятлар йилдан-йилга кенгайиб бормоқда.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили:

Девид Борнштейн тадбиркорлик субъектларининг ижтимоий масъуллигини кўриб чиқишда кўплаб ижодий, ноанъанавий стратегиялардан фойдаланган, шу туфайли, ҳатто “ижтимоий инноватор” атамасини “тадбиркорнинг ижтимоий масъуллиги” атамаси билан алмаштириб ишлатган [2].

Бангладешлик олим Nazrul Islam тадбиркорликнинг ижтимоий фаоллиги мамлакат аҳолисининг турмуш даражасини ривожлантириш орқали жамиятни сезиларли даражада ўзгартириши мумкин. Бироқ, тадбиркорликни ривожлантиришда давлат томонидан ҳал қилинадиган баъзи жойлар мавжуд. Ижтимоий тадбиркорликни ривожлантириш ушбу соҳани ривожлантириш асоси бўлиши мумкин [3].

Anica Iancu, Luminita Popescu ва Virgil Popescu лар ижтимоий тадбиркорлик фаоллиги корхоналар ташаббуснинг янги тури бўлиб, уларнинг роли ижтимоий муаммоларни бизнесга хос усуллар: маҳсулот ва хизматларни ишлаб чиқариш ва сотиш орқали ҳал қилишдир. Ижтимоий тадбиркорлик фаолиятнинг турли соҳаларида ижтимоий ёки фойда келтирмайдиган ташкилотларнинг янги турларини яратишга олиб келади: иқтисодий, таълим, тадқиқот ва бошқалар [4].

З. Сабирова ижтимоий йўналтирилган тадбиркорларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш чоралари айниқса муҳим эканлигига эътибор қаратади: ижтимоий тадбиркорлик, тадбиркорлик ва хайрия ижтимоий жавобгарлиги элементлари билан соф шаклда тадбиркорлик ўртасида оралиқ позицияни эгаллайди, ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқиб, ресурслар учун ҳам, истеъмолчи учун ҳам рақобатлашишга мажбур бўлади. унинг маҳсулотлари ва хизматлари жамият учун хизмат қилади деб келтириб ўтган [5].

И.В.Яхнеева, А.В.Павлова ижтимоий тадбиркорликнинг ривожланиш даражаси жамият етуқлигининг кўрсаткичларидан биридир. Унинг динамикаси тадбиркорлик фаолиятининг турли даражаларида ижтимоий муаммолар қанчалик муҳим бўлиб келаётганини кўрсатади. Тадбиркорликнинг ижтимоий масалаларга анъанавий эътибори, қоида тариқасида, давлат сиёсати, халқаро стандартларга риоя қилиш зарурати ёки қулай имиджни шакллантириш билан боғлиқ [6].

Ж.Б. Давлетов тадбиркор ўз ташаббуси ва маблағи билан ижтимоий-иқтисодий ҳаётни юксалтиришга хизмат қилади, ўз фаолияти ишбилармонлик муҳитини яратади, унда халқ манфаатларига хизмат қилиш туйғусини шакллантиради, ундаги янгиликка, инновацияга ўчлик мамлакатимизда амалга ошириладиган ислохотлар моҳиятига ва динамизмига муофиқ бўлиши керак [7] деб келтириб ўтган.

Тадқиқот методологияси:

Ушбу илмий тадқиқот ишимизни ёритишда, аналитик таҳлил, маълумотларнинг қиёсий таҳлили, солиштирма таҳлил усулларида фойдаланилди. Таҳлиллар мамлакатимизда тадбиркорлик субъектларининг ижтимоий фаолиятини қўллаб-қувватлашда давлатнинг роли, яратилган шароитлар ва имкониятларни оширишга ва соҳага оид бошқа бир қатор муаммоларни ўрганишга эришилди. Маълумотларни қиёсий таҳлил усули бўйича таҳлиллар амалга оширилиб, мавзун кенгроқ қилиб ёритиб беришга ҳаракат қилинди. Натижада тадбиркорликнинг ижтимоий фаолиятини ривожлантириш муаммоларни аниқланиб, муаммоларга тегишли илмий асосланган таклифлар берилди ва мушоҳада қилиш асосида илмий хулосаларга келинди. Тадқиқот объекти сифатида тадбиркорлик субъектлари фаолияти ўрганилди.

Таҳлил ва натижалар:

АҚШнинг "Makber and Company" фирмаси беш йил давомида (XX аср 80-йилларининг иккинчи ярми) энг кучли ва омадли тадбиркорлар шахсини ўрганиб, уларга хос қуйидаги ўнта махсус фазилатнинг тадбиркорларнинг ижтимоий фаолияти учун муҳим эканлигини аниқлаган[8]:

1. Ташаббускорлик ва изланувчанлик.
2. Қафийатлилик ва тиришқоқлик
3. Таваккалга доимо тайёр бўлиш.
4. Асосий мақсад - самарадорлик ва сифатда бўлиши кераклиги
5. Масъулиятни ўз зиммасига олиш
6. Мақсадни аниқ қўйиш ва унга интилиш
7. Максимал даражада ахборотга эга бўлиш
8. Мунтазам режалаштириш ва назорат қилиш.
9. Ўзгаларни кўндириш ва алоқа ўрнатиш қобилияти.
10. Мустақиллик ва ўз кучига ишониш.

Ўзбекистонда ижтимоий тадбиркорликни ривожлантириш истиқболларини баҳолаш, биринчи навбатда, унинг ривожланишига ҳисса қўшадиган ёки унга қарши турадиган омилларни аниқлаш керак (1-жадвал).

1-жадвал

Ижтимоий тадбиркорликка таъсир қилувчи омиллар[9]

Омиллар	Ижобий таъсир	Салбий таъсир
Ҳуқуқий	Ҳуқуқий мақом ва давлат томонидан қўллаб-қувватлаш дастурларининг пайдо бўлиши	Имтиёзларнинг етишмаслиги
Иқтисодий	Давлат томонидан қўллаб-қувватлаш дастурларининг пайдо бўлиши Мижозларнинг содиқлиги Хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш	Кичик ва ўрта бизнес фаолияти даражасининг пасайиши Истеъмолчиларнинг хатти-ҳаракатларини ўзгартириш
Ижтимоий	Йирик корхоналар томонидан корпоратив ижтимоий жавобгарлик дастурларини қўллаб-қувватлаш Ижтимоий муаммоларга жамоатчилик қизиқишининг ўсиши	Аҳолининг заиф қизиқиши, кичик ва ўрта бизнес вакиллари
Технологик	Рақамли муҳит ва хизматларни ривожлантириш географик киришни кенгайтириш	Рақамли ечимларни ишлаб чиқиш билан боғлиқ қўшимча харажатлар

► Makroiqtisodiyot

Бугунги кунда кўнгиллилар ҳаракати иштирокчиларининг давлат органлари ва жамоат ташкилотлари билан ўзаро таъсири, «кумуш» кўнгиллиликни ривожлантириш, кўнгиллиликни молиявий ва grant билан қўллаб-қувватлаш, кўнгиллилар иши натижаларини баҳолаш усуллари каби масалалар ушбу соҳада ечимларни талаб қилади. Мамлакатимизда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг улуши йиллар кесимида олганда салбий слдои кўрсатмоқда (2-жадвал).

2-жадвал

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг улуши умумий ҳажмга нисбатан % да[10]

Кўрсаткичлар	2018	2019	2020	2021	2022	2023Q2
ЯИМ	62,4	56,0	55,7	54,9	51,8	48,6
Саноат	37,4	25,8	27,9	27,0	25,9	26,0
Қурилиш	73,2	75,8	72,5	72,4	71,6	77,1
Бандлик	76,3	76,2	74,5	74,4	74,4	-
Экспорт	27,2	27,0	20,5	22,3	29,5	27,6
Импорт	56,2	61,6	51,7	48,7	49,4	47,6

2-жадвал маълумотлари асосида айтиш мумкинки, тадбиркорликни ривожлантириш охирги йилларда сустлашмоқда. Мамлакатимиз томонидан барча шароитлар яратиб берилган вақтда улардан оқилона фойдаланилса тадбиркорлик соҳаси янада ривожланади. Шу билан бирга тадбиркорларнинг ижтимоий фаоллигини оширишга ҳизмат қилади.

Бизнинг фикримизча, кўнгиллилар фаолиятини нафақат давлат муассасалари, идоралар, жамоат ташкилотлари амалиётига интеграция қилиш механизмларини ишлаб чиқиш, балки ўсиб бораётган ижтимоий тадбиркорлар ҳамжамияти билан ўзаро ҳамкорлик қилиш ҳам долзарб йўналишлардан биридир. Бу ижтимоий йўналтирилган бизнеснинг арзон нархлардаги кадрлар имкониятларини кенгайтиришда, ижтимоий тадбиркорларнинг товарлари ва хизматлари бозорларини ривожлантиришда, шу жумладан замонавий тармоқ технологияларидан фойдаланган ҳолда ресурслар алмашинуви учун кўнгилли каналларни ривожлантиришда намоён бўлиши мумкин. Шу билан бирга, кўнгиллилик салоҳиятини ижтимоий бизнесга жалб қилиш давлат тузилмалари томонидан қўллаб-қувватланиши керак.

Назарий жиҳатдан, ижтимоий тадбиркорлик жамоат манфаати ва давлат сектори иқтисодиёти назариялари, шунингдек, оқилона бошқарув назарияси нуқтаи назаридан кўриб чиқилади. Ижтимоий тадбиркорликнинг замонавий тушунчаси ижтимоий тадбиркорлар фаолиятининг турли жиҳатларини фарқлаш билан боғлиқ; мақсадли стратегиялар ва фаолиятнинг лойиҳа шакллари белгиловчи таъсир ғоялари; бундай бизнесни ташкил этиш белгилари ва шакллари аниқлаш [11].

Тижорат ташкилотлари кўринишидаги ижтимоий тадбиркорлар ўз корхоналарини тўлиқ назорат қиладилар, аммо ташқаридан minimal молиявий манбаларга ега. Ижтимоий топшириқни бажариш ва фойда олиш зарурати ўртасидаги мувозанатни сақлаш қийин вазифадир [12].

Тадқиқотчиларнинг фикрига кўра, давлат ижтимоий тадбиркорликни қўллаб-қувватлашга киритилганидан бери бизнес (“ижтимоий бизнес”) уни қонунийлаштириш учун намуна бўлганига қарамай, нотижорат ташкилотларнинг роли устун бўлиб қолмоқда [13].

1-расм. Тадбиркорлик ижтимоий муҳити[9]

Ўзбекистонда тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш сиёсати, тизими, механизми шакллантирилган ва улар амалга ошириб келинмоқда. Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш сиёсати - бу тадбиркорликни қўллаб-қувватлашнинг назарий асослари, концепсияси, дастурлари, амалга ошириш механизми, йўллари, йўналишлари, воситалари, усуллари, чора-тадбирлари мажмуидир. Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш тизими - бу тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш сиёсати, дастурлари, механизми ва уларни амалга оширишни ташкил этишни таъминлашга масъул давлат органлари ва нодавлат ташкилотлари мажмуи ҳисобланади.

Тадбиркорликни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш қуйидаги асосий йўналишларда амалга оширилади.

1. Тадбиркорликнинг ижтимоий фаоллигига оид меъёрий-ҳуқуқий базани яратиш ва такомиллаштириб бориш. Ўзбекистонда тадбиркорликнинг меъёрий-ҳуқуқий базаси яратилган ва такомиллаштириб боришмоқда. Тадбиркорликка оид бир қатор қонунлар, Президент фармонлари, Вазирлар Маҳкамаси қарорлари қабул қилинди ва уларнинг қатори кенгайтирилди. Фақат уларнинг ижросини таъминлаш ва назорат қилиш лозим.

2. Тадбиркорликнинг ривожланишини ташкилий таъминлаш. Бу йўналишни қўллаб-қувватлаш давлат органлари ва нодавлат ташкилотларини аниқлаш ва тузиш, марказий ва маҳаллий органларнинг шу соҳадаги ваколатлари ва вазифаларини аниқ белгилаш, тадбиркорликни ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш давлат дастури ва минтақавий дастурларини тузиш ва амалга оширишни ташкил этиш ҳамда бошқа ташкилий тадбирларни ўз ичига олади.

3. Тадбиркорликни молиявий қўллаб-қувватлаш. Бундай қўллаб-қувватлаш сармоя тўплаш, инвестицияларни жалб қилиш ва амалга оширишга қўмаклашиш, имтиёзли кредитлар беришни

ташкил этиш ва уни кафолатлаш, солиқ имтиёзлари бериш, божхона тўловларидан тўлиқ ёки қисман озод қилиш, тўловларни кечиктириш, тезлаштирилган амортизацияни жорий қилиш, суғурта ишларига кўмаклашиш ва бошқа йўллар билан амалга оширилади.

Хулоса ва таклифлар:

Ўтказилган тадқиқотлар қуйидаги тенденцияларни аниқлади:

1) ўтган йил давомида ижтимоий корхоналар сони ўзгаришсиз қолмоқда. Меъёрий-ҳуқуқий соҳада “ижтимоий тадбиркорлик” ва “ижтимоий корхона” тушунчаларининг етарлича кенг талқин қилинмаганлиги, ижтимоий соҳага тегишли хизматларни кўрсатадиган, ижтимоий аҳамиятга эга бўлган ижтимоий бизнес тадбиркорларининг вакилларининг камайишига сабаб бўлмоқда;

2) ижтимоий тадбиркорлар мавжуд бўлган ҳудудларда ижтимоий мақомга эга бўлган корхоналар сонининг ўсиш суръати ўзгариб туради, вилоятлар бўйича ўсишни таъминлаб ҳам беради.

3) ижтимоий корхоналарни вилоятлар бўйича тақсимлашда нотекистик мавжуд. Кичик ва ўрта бизнес, уларнинг ишчилари сони ва ишчиларнинг умумий сонига нисбатан ижтимоий тадбиркорларнинг энг катта улуши Тошент шаҳрига тўғри келади. Бундай нотекистик тақсимотнинг сабабларини аниқлаш ва бартараф этиш учун давлат томонидан имтиёзлар ажратиш лозим;

4) ижтимоий тадбиркорлар аҳолининг бошқа тоифаларига нисбатан юқори даражадаги ижтимоий масъулият билан ажралиб туради. Қоида тариқасида, бундай тадбиркорлар хайрия ёки кўнгилли иш каби ижтимоий йўналтирилган фаолиятда тажрибага эга;

5) ижтимоий тадбиркорликни ривожлантириш истиқболлари йирик бизнесни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш ва ижтимоий фаоллик билан боғлиқдир;

6) иқтисодий рақамлаштириш, хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш, франчайзинг форматининг тарқалиши ижтимоий фаолликни ривожлантириш учун қулай тенденциялардир.

Шундай қилиб, ижтимоий фаолиятнинг ривожланиши биринчи навбатда истеъмолчиларнинг муайян муаммоларини ҳал қилиш, ижтимоий инновациялар, ижтимоий эҳтиёжлар, ижтимоий муаммоларни ҳал қилишга сармоя киритишга тайёрлик ва умуман, бизнеснинг ижтимоий жавобгарлик даражаси билан боғлиқ. Бир томондан, ижтимоий тадбиркорлик учун сифатли ривожланиш даври келди, иккинчи томондан, ноаниқлик даражаси ўсиб бормоқда. Шунга қарамай, корпоратив ижтимоий масъулият ва ишбилармон доираларнинг ижтимоий фаоллиги соҳасида кузатилган тенденциялар Ўзбекистонда ижтимоий тадбиркорликни ривожлантириш учун қулай прогнозни кўрсатади.

Кейинги тадқиқотларнинг мақсади иқтисодийнинг турли соҳаларида ижтимоий тадбиркорликнинг ўзига хос хусусиятларини ўрганиш, йирик бизнес экотизимининг ижтимоий тадбиркорлик ғояларини шакллантиришга таъсирини, самарали хорижий амалиётни мослаштириш имкониятларини баҳолашдан иборат.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития (Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung). Изд. Директмедиа Паблишинг, 2008. - 400 с.

2. Bornshteyn, Devid Duniyoni qanday o'zgartirish mumkin. Nyu-York: Oksford universiteti matbuoti. 2007. pp.124–126. ISBN 978-0-19-533476-0.

3. https://www.researchgate.net/publication/308119717_Factors_Influencing_the_Development_of_Social_Entrepreneurship_in_Bangladesh

4. Anicaiancu, Luminita Popescu & Virgil Popescu (2020): Factors influencing social entrepreneurship intentions in Romania, Economic Research-Ekonomska Istraživanja, <https://www.researchgate.net/deref/https%3A%2F%2Fdoi.org%2F10.1080%2F1331677X.2020.1820358?tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxyY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxyY2F0aW9uIn19>

5. Сабирова Земфира Эмильевна Социальное предпринимательство как драйвер социальной и экономической активности общества // Вестник УГНТУ. Наука, образование, экономика. Серия: Экономика. 2018. №4 (26).

6. Яхнеева Ирина Валерьевна, Павлова Аделия Вадимовна СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО В РОССИИ: СОСТОЯНИЕ, ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ // ЭПП. 2021. №6.
7. Давлетов Ж.Б. «Ҳар бир оила – тадбиркор» концепцияси ва ундаги инновацион ғоялар (ижтимоий – фалсафий таҳлил) // Academic research in educational sciences. 2021. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ar-bir-oila-tadbirkor-kontseptsiyasi-va-undagi-innovatsion-oyalar-izhtimoiy-falsafiy-ta-lil> (дата обращения: 08.04.2023).
8. <https://companies.rbc.ru/id/1177031080324-ooo-makbet/>
9. Муаллиф томонидан илмий изланишлар натижасида ишлаб чиқилди
10. <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/small-business-and-entrepreneurship-2>
11. Zainasheva Z.G., Sabirova Z.E. Features and forms of implementation of social entrepreneurship // Bulletin of USPTU. Science, education, economics. Economy series. 2017. No. 4 (22). P. 143-148.
12. Ilyin S.V., Ilyina L.A. Organizational-economic bases of realization of the project social enterprise // Actual problems of management in social and economic systems: Collection of scientific papers. Ufa: Institute for social and economic research of USC of RAS, 2016. P. 117-121.
13. Moskovskaya A.A., Berendyaev A.A., Moskvina A.Yu. Between social and economic good: conflict projects legitimization of social entrepreneurship in Russia // Public opinion monitoring: Economic and social changes. 2017. No. 6. P. 31-51.

